

“Recordar els camps nazis és terapèutic”

Boris Pahor,
escriptor eslovè d'Itàlia
(Trieste, 1913),
ha vingut fins a
Barcelona per presentar
la primera traducció
al català que es fa d'un
llibre seu, 'Necròpolis'.
És un dels autors
del genocidi nazi
més coneguts a Europa.
L'obra, publicada
per Pagès Editors,
ha estat traduïda
per Simona Skabec,
eslovena resident
a Barcelona.

Boris Pahor, nascut el 1913 a Trieste, és italià de passaport, eslovè de família i eslovè de llengua materna i d'expressió literària, tot i que ha treballat com a professor d'institut de literatura italiana. Autor de més de trenta llibres, és una institució a Eslovènia i les seves obres han estat traduïdes i premiades a França, Alemanya i els Estats Units. Es va oposar als nazis i posteriorment va criticar el règim comunista iugoslau. Desconegut pel lector italià i també pel castellà, Pagès Editors li publica la novel·la *Necròpolis*, gràcies a una iniciativa de l'eslovena Simona Skabec, traductora que ha plantat arrels a Barcelona i coneguda per les versions de *La mirada de l'àngel*, de l'eslovè Drago Jancar, i *Una tomba per a Boris Davidovic*, de Danilo Kis (Vojvodina, Sèrbia, 1935 - París, 1989), d'Angle Editorial.

—La vostra relació amb l'eslovè culte va quedar gaire afectada pel fet de viure a l'estat italià, país que durant el feixisme va perseguir la llengua i la cultura eslovenes?

—Acabada la Segona Guerra Mundial, no vaig tornar a Trieste fins al desembre de l'any 1946. Vaig ser alliberat el 27 d'abril de 1945 del camp de Bergen-Belsen i em vaig traslladar a Lilla, primer, i a París, després, però vaig haver d'ingressar ben aviat en un sanatori, a Villier sur Marne, malalt de tuberculosi. En arribar finalment a casa, vaig decidir d'aprendre l'eslovè escrit, perquè no el dominava prou, i ho vaig fer com un autodidacte. La formació escolar, bàsica i

universitària, rebuda, va ser en italià i des de la visió de la cultura italiana. Els feixistes van prohibir les escoles eslovenes i només vaig fer-hi quatre cursos. Per aprendre l'eslovè literari vaig adoptar la llengua dels grans escriptors eslovens, bàsicament Ivan Cankar i Oton Zupancic, excel·lent traductor de Shakespeare. Quan vaig publicar els primers llibres, alguns crítics em van retreure el llenguatge, no prou acurat. Però he dedicat molt de temps a revisar-los.

—Com és que sou tan conegut a França i Alemanya, fins i tot als Estats Units, i completament desconegut en castellà i en català, ara que es tradueix tant? Potser perquè no teniu agent literari?

—Jo sóc l'agent de mi mateix. A França em va ajudar un amic, el fotògraf Evgen Bavcar. Un cop publicat el primer llibre, el 1990, els altres s'han traduït un darrere l'altre. N'han sortit set. A Alemanya hi va haver interès d'una persona, també, per la meua obra. *Necròpolis*, un llibre que parla dels alemanys, hi va rebre un premi al millor llibre del 2001. Hi ha d'haver una persona, en cada país, que s'interessi per mi, com ha fet Simona Skabec a Catalunya.

—Escriure sobre els patiments viscuts als camps d'extermini nazis és un acte dolorós o una teràpia?

—És una teràpia. Això, però, ho he comprès més tard. No vaig començar a escriure com un acte de teràpia.

—Què us va motivar a fer-ho?

—Havia omplert unes notes per no oblidar i les vaig convertir en relats. Eren com unes memòries. Volia fer

participar els altres del que havia passat. Companys meus dels camps ja no van aconseguir dormir mai més bé, perquè encara tenien el terror ficat al cervell, i alguns fins i tot es van suïcidar. Va ser llavors quan vaig comprendre que l'escriptura m'havia descarregat del pes feixuc del que havia patit i del que havia vist. Cal dir que jo estava als camps de la mort. Vaig ser intèrpret la meitat del temps, quan vaig ser al camp de Natzweiler-Struthof, a les Vosges. Vaig tenir la sort que descobrissin que comprenia el francès i l'alemany i també les llengües eslaves, és a dir, que em podia entendre amb eslovens, croats, polonesos i russos. Si no sabies l'alemany, estaves fotut. I a Dachau, vaig fer-me infermer i per això estava al costat de la gent que es moria.

—Tots els seus llibres parlen tant de la mort com *Necròpolis*?

—*Necròpolis* només parla de la mort, i se'n parla més que en qualsevol altre llibre. L'escric quan vint anys després hi torno, com un turista més, en pelegrinatge. Per això a França es diu *Pelerin parmi les ombres*.

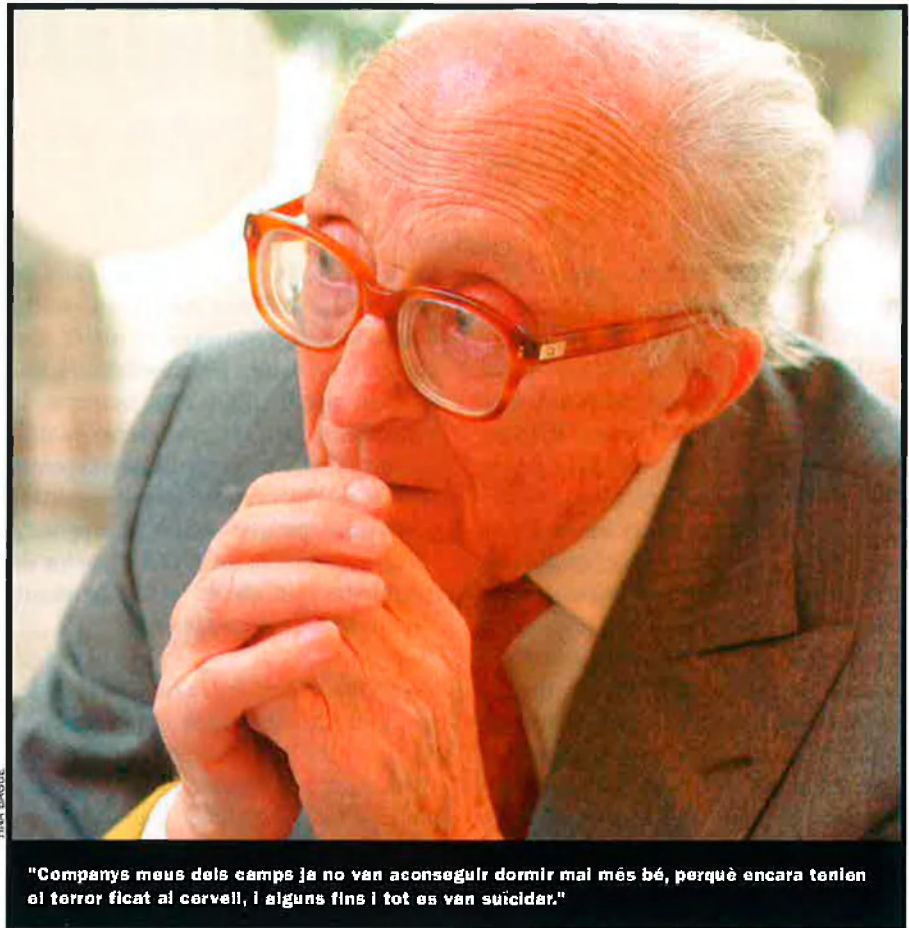
—El camp de les Vosges del qual parles, situat a França, no és gaire conegut. Per què el van fer a la muntanya?

—Les SS el van fer exprés allà perquè hi feia molt de fred. Al mes de març, quan vaig arribar-hi, era ple de neu. Cada dia passaven revista, tres o quatre cops, i et feien estar hores i hores dret, sobre la neu. També t'hi feien estar quan penjaven algú. El Ministeri de Defensa francès m'ha agraït que el meu llibre hagués fet conèixer el camp.

—Qui hi internaven?

—Els que havien combatut el nazisme, de russos a noruecs, francesos, italians, espanyols i catalans. Era un camp de treball. Dotze hores cada dia de feina, amb només un tros de pa i una sopa líquida cada 24 hores. Et mories de fred, malaltia i fam. De disenteria, sobretot.

—Li plau que els editors hagin escollit *Necròpolis* com a carta de presentació entre el lector català?

TINA ESCOLÉ

"Companys meus dels camps ja no van aconseguir dormir mai més bé, perquè encara tenien el terror ficat al cervell, i alguns fins i tot es van suïcidar."

—Sí. El va triar la traductora, però si m'ho haguessin demanat, també l'hauria escollit, tot i que tinc llibres més fàcils de llegir. El que m'agrada és que finalment m'hagin traduït al català. Per deixar-ne constància, he fet un pròleg exprés.

—Els vostres contactes amb la cultura catalana són antics.

—El 1964 vaig treballar per la constitució de l'Associació Internacional per a la Defensa de les Llengües i les Cultures Amenaçades, i vaig coincidir diverses vegades amb el professor Josep Maria Batista i Roca, que va assistir com a refugiat al congrés del PEN Club Internacional el 1965 a Bled, Eslovènia. També vam assistir al congrés que es va fer a Andorra. Posteriorment, vaig mantenir els contactes amb Salvador Espriu, el professor de Perpinyà Jordi Costa i Roca i Heribert Barrera.

—Itàlia, en especial durant el feixisme, va marginar la minoria eslovena. Us hi heu oposat, escrivint la vostra

obra en eslovè. Però heu estat professor de literatura italiana. No hi ha una relació d'amor-odi respecte d'Itàlia?

—Quan vaig tornar a Itàlia, el desembre del 1946, vaig acabar els estudis de Filosofia i Lletres a la Universitat de Pàdova, i per guanyar-me la vida vaig optar a una plaça de professor de llengua i cultura italianes. No tenia ni la possibilitat, ni la voluntat, ni la preparació suficients per a ser professor eslovè. He ensenyat la literatura italiana i no es pot ensenyar Dante i Leopardi sense estimar-los. La literatura italiana forma part de la meua vida. Hi ha molts autors italians que estimo. No tots.

—Qui?

—D'Annunzio, per exemple, no m'agrada gens. Els estudiants eslovens d'Itàlia poden fer els estudis en eslovè, tret de la literatura italiana, que es fa en italià. No hi ha odi. Hi ha estima per la cultura italiana.

Lluís Bonada